

AGIMI

E përkohshme letrare - politike

DEL NË FILLIM TË Ç' DO MOJI.

Organ i Shoqnis "VLLAZNIJA,,

E dreton: Prof. KARL GURAKUQI.

PËRMBAJTJA E LÂNDËS

Shkolla e Atdheu
Shqypnija e popullit
Zef Serembeja
Feminizmi
Vjollca
Letër e hapun
Lajme vëndi.

Karl Gurakuqi
G. Guga
K. K.
Karl Gurakuqi
H. Gjylgaj
M. Llogoreci
Chronologu

Mbarshtrues: ALI BORSHI

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

**BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)**

SHKOLLA E ATDHEUT.

Shkolla është sinonimi i atdheut: me përmirsue e me bâ me përparue shkollën si në pikpamje morale ashtu në pikpamje lëndore, don me thënë me përmirsue, me e forcue e me bâ të përparojë atdheu. Jeta shoqnore, e cilla përfaqson atdhën, kà rrâjë e veta në shkollë e prej kësaj pune rrjedh rëndësija e madhe e saj, sidomos këtu ndër në, kû jeta shoqnore është në një shkallë aq t'ultë, qì sà për mos me thënë paras me shtasë, mund të thomi se është në fillim të vetin pà lëshue rrâjë enë. E prà vetëm shkolla është ajo fuqì, qì do të na mbushe mënden, se edhë na jemi pjestarë të shoqnis njerzore e qì, tue pasë gjuhë, gjak e doke të posaçme, jemi një kôn qì meritojnë një jetë të lirë e të pavarshme; vetëm shkolla do të na nxise për një përparim e përmirsim shoqnuer, tue na bâ gadi për kohë mâ të mira, tue na shtypë në mënde t' onë një parim të naltë dashtnije e një vullndet të fort për me u bâ ball me sý çilë të gjitha atyne idheve, qì mundohen me na turbullue qetsin, me na ndalue ç' do përparim e me hjedhë në rrënim e në shnjërzim tokën ku kemi lé, të cilën do t' orvatemi me e naltësue sà ma tepër qì të mundemi.

Koha, këjo mësuese e palodhshme,

këjo gjykimtare e drejtë, na bâni me marrë vesht, se sot shkolla e misjoni i saj shkapërcen ç' do idheologjì e se shkolla, mâ tepër se qeverija vetë, kà ndër duer të veta fatin e atdheut t'onë. Mësuesat prandej kanë një përgjegjësi të madhe e të madhe fort, pse atdheu i kà zgjedhë si roje për me i mprojtë ç' do rrezik qì i kërcnohet e me i a sugurue ardhjen e tij morale e intelektuale. Për ket arsye janë për t' u dënue ata piripuca mësuesash, qì të rrëjtun e të zhytun ndër disa teori pathemel, shtypin ndër zëmra të njoma të fëmijvet gabimet e veta, përlyejnë këto ndërgegje të dlirta me helmin e parimeve të mârta e e fusin mënden e të rijve në një kaos e pështellim, prej të cillit as ata vetë nuk dinë me dalë e me u shkapullue. A po, larg këto lëngatë kaq të rrezikshme, larg prej kathedrave shkollore, pse shkolla është gjâ e shëjtueshme e pse shkolla nuk do të bâlë kurr një krue, prej kahë të rriehë jargu për me përlye shpirtinat e me naltë njerz pa idheal e pà dashni! Shkolla kà vetëm një qellim e ky është edukativ d. m. th. me naltësue shpirtinat për të mirën e të gjithvot e jo për të mirën e disavet qì shkrpjen në baltë e nuk duen me pà dritë, pse këjo i a u zblon gabimet

e i verbon. Këso dore e kanë mëndue shkollën filosofët më të mdhajt e pëdhagogët më të përmëndun.

Rritje fëmijsh nuk don me thënë rrënim e shkatërrim shpirtnash, por edhe rritja ka ligjët e veta të natyrshme sikursë të gjitha sëndet që na rrethojnë, të cillat kanë gjakim për rregullim e mbarshtrim. Me veprue kundra këtyne ligjeve për interesa të veçanta të disa të verbëtvët që janë të mbyltun në egoizëm është parës si me dashtë me u kundërshtue të gjitha ndiesive të shtypuna në zëmër të njeriut prej natyre. Lufta e përbotshme me të gjitha rrënimet e gabimet e veta, ka qitë ndër zëmra e në mënde t'atyne njerzve, që kanë dijtë me përfitue prej saj, qortime e këshille mbi ket pikë; na ka zbluë plehin, jargun, krymbin e jetës shoqnore, që shkon tue e brë dalë kadalë për me i a çilë vorrin. Detyra për me e dlië prej këtij krymbi dâmprës i përket shkollës, pse këjo është që do të qesë filizat e rë të shoqnis së rë, të cillët do të jën të shëndoshtë si moralisht ashtu intelektualisht; përndryshej të mjerët na për në kjoftë se shkolla nuk mundet me e krye ket misjon, që sot Atdeu i a vën për barrë!

* * *

Prej fjalve të rreshtueme syprë mërrët vesh, se shkolla do të jët më i pari e më i madhi institut njerzuer në botë, tue qenë se ky formon atdhen, i cilli shprehet e bāhet i njoftun nëpërmjet të veprimevet të shoqnis që përfaqson. Tue mārre para sÿsh për rāndsīn e madhe të shkollës, ministrija e arësimit do të vëndojë me i u bā ndihmë pse është detyra e saj; nuk do të mbyllë sÿt kūr të shofë gjēndje të mjerueshme ndër shkolla e nuk do t'i u mbyllë veshët mjerimevet e an-

kimevet të tyne. Shkolla, që është themeli përmbi të cillin ndërtohet krejt organizmi shoqnuer, është nevoja që të jët e fortë në të gjitha pikpamjet për me mujtë me u bā ball të tana fuqive kundërshtare, për të mbajtë në ket mënyrë at ekvilibër, që është i nevojshëm e i domosdoshëm për jetën e komit. Por, si mbahet ky ekvilibër? Ministrija e Arësimit do t'a diej; ajo është, që do të jët e zoja me caktue ata mësues, që të shëndoshtë ndër parime, të fort në vullndet, të pajuem me një karakter idheal e më tepër të forcuem me këndimet e nevojshme, të hjedhin sot ndër zëmrat e njoma farën e bashkimit për me pā nesër frytet e saja; të dliin rrugën prej ferrash e prej barrit të keq, që është rritë tepër sà me na u ngatrrue nëpër kāmbe; t'i mēsojnë këta filiza të rë me u rritë ndrejtë; t'i a u shtijnë në palc at parim të shëndoshtë që me pasë në mni gjithshkë u kundërshton *qetsis, detyrës, ndër-gjegjes e dashtnis*. Qellimi e puna e shkollës nuk do të jët me i drejtue fëmijët mbas parimit të lig të ndonji partije a sekte; mësimeve nuk do t'u epet njyra e shpirtit politik e nuk do të shpërthejnë prej një zëmre të kalbur e të zhytun ndër parime të sëmundit, por do të dalin prej një zëmre të dritë, prej një besimi të shëndoshtë e prej një enthuzjazmi t'arsyeshëm; qellimi i mësimevet do të jët e mōa e përpjeshme e atdheut t'onë që sot mē fort se kurr ka nevojë për atë bashkim harmonik fuqish për me mujtë këso dore me i u cillë shtegu i pësimi e i jetës së tij.

Andrrat...., egoizmi...., interesat e veçanta...., parënat, etj. t'i lām me shtëp ase në rrugë, pse shkolla është vend shēn, është tempulli i njerzīs e për ket arsye nuk do të për-

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLESHI"
SHKODER (2018)

lyhet kurrfare me asnjë teori sado e bukur që të jët. Qeverija prandej, do të përpiqet me gjithë fuqi për ketë tempull tue u përkujdesë me të tana mjetet e përdorshme për me përmirsue mënden e zëmren e mësuesit, e, në kje se këtij i mungon mësimi i nevojshëm, të shtohen e të përhapen këndimet; të shtohen vjetët e shkollës, e mbassi në vënd nuk kemi shkolla të nalta, atëherë të mërrën masa të nevojshme, që djelm e varza shqyptare të dërgohen ndër vënde të hueja e të paguhen që të kryejnë këndimet në rregull, pse pares së shpenzueme në ketë mënyrë i shifet dobi e madhe e qet frytet e veta. Në tjetrën anë, në kje së ndër shkolla t'ona gjinden mësues, që nuk e kanë kuptue detyrën e rëndë që kanë marrë përsipër e që moralisht e intelektualisht nuk u përgjegjin nevojvet të shkollës së kuptueme e të marrun si themel të qytetnis së një komi, atëherë të largohen pa një pa dy prej shkolle e t'i u ngarkohen detyrë e rëndë që t'i u për-

gjegjin vjeftsis e aftësis së tyne. Përkundra, në kjoftë se gjinden mësues pa punë, atëherë t'i u siellet vrejti e mos të lëhen me u bjerrë kot tue kapë ndonji punë tjetër që nuk i u përshtatet, edhë tue rropatë me kalue jetën me mënyra të pa-mira si tue luejtë kumarë, zaresh e lojna tjera e kû dij vetë.

Prà të gjithë me mish e me shpirt t'i vëhemi kësaj pune e kësaj vepre, që është për të mirën e të gjithvet; por këjo vepër të jët e frytshme e me rrjedhime pozitive e jo me fjalë e me prëmtime si e kemi zakon na gjithherë. Të veprohet në mënyrë, që shkolla të mbahet një ndër institute më të mdhaja njerzore; t'i epet kësaj gjith ajo rëndësi e vjeftje që i është dhënë jo prej ligjve të pa-themel e të dyshimshme, por prej vullndetit të fort e të patundun të qeverivet që kanë dashtë, dishrue e kerkue të mirën, përparimin e lulzimin e Atdheut e të Njerzisë.

Karl Gurakuqi.

Shqypnija e popullit.

(Uijim i artikullit: "Qytetnë e Barbari,, të Nr. 5).

Sikursë shumë mirë dihet, deri dje d. m. th. deri me 21 Kallënduer 1919 kur mbledhja e Lushnjes mëndoi me themelue shtetin e ri shqyphtar mbi themele demokratike, kishim dy Shqypni; Shqypninë e popullit e atë të qeveris së përbërë prej beglervë e prej të pasunvë. Me folë përgjithsisht, na nuk kemi njoftë si duhet as njëherë as tjetrën, pse mjerisht komsija ndër në, në mënde e në veprime t'ona nuk është tjetër veç shembull politik e ar-

gument partije. Na ishte dashtë t'i njëfishim e t'i rishitim njoftët të dyja këto Shqypni, të dijsim me i parasue njëherë me tjetrën e atëherë t'i shpërndajmë me marrëveshtë shkë përfaqsojnë e shkë kanë përfaqsoe.

Shqypnija, sikursë është e gjykueme prej padrejtësis e ndyt e prej diplomatëve prishur e të qelbur t'Europës, është përbërë prej 800.000 bânorësh, ndjekin tri besime: muhamedanë, katolikë e orthodhokës. Është një vënd

i durueshëm, kà prirje të mira, besimtâr, pritues e i pa-rregull, e mandej edhe i mûngon vullndeti i mirë e kryefjala e tij asht: *Kûdo rasha mos u vrasha*. Në një fjalë na jemi pak lindorë e pak mbassi gjindemi kahë jugu, edhe jugorë. Dý Shqypnit prà d. m. th. popull e beglerë e të pasûn, ase aristokratija e demokratija: katûndarë e puntorë, nëpunsa e ushtarë, priftën e intelektual, të gjith jemi prituesa e të mbytur në fatalizëm e tue këne fatalista nuk kemi shpirt kryengritje e përparimi, por si mos kurrkund e si mos kush dijm me kritikue: punët e hueja e për ket zëje nuk i a lëshojmë rrugën kurrkuj. Fatalizmi na bân të durueshëm, pritesa na bân të përvût, por prej shpirtit kritikues e mëndues na rrjedh pak eksperjencë vehtjetore, një hamënde e për të e nuk rrëhemi aq fort lehtas prej kuj. Këto janë virtytet t'ona, por me dashtë me folë ndrejtë e me dhânë gjykimin t'onë si njerz të rritun me parime prëndimore, na këto virtyte i thrrasim vese, të cillavet nuk mundemi kurrresi me i u bindë, mbassi janë vese qi na mbajnë larg prej përparimit të jetës së sotshme e u kundërshtojnë virtytevet të madhnueshme të popujve të qytetnuem.

Të gjith e dijmë, se në Shqypni janë dý rrjedhë kulture: rrjedha lindore e prëndimore e këto dý rrjedhë e kanë rrājën e vet tash sà kohë e mot prej përshkimevet anmike të paprashme qi ndodhen në vëndin t'onë, d. m. th. prej përshkimit të Romakvet, të Slavëvet, të Grekvet e të Turqvet, të cillët na kanë lânë gjurmët e qytetnimit të vet, gjurmët e vesevet e të zakonevet të veta; e mjerisht pushtimi i gjatë i Turkis qi na ndrydhi për sà kohë, tri besimet qi kemi, kulturët e mësimet e ndryshme qi kemi marrë,

kanë shkaktue e shkaktojnë edhe sot një *haos*, një pshtjellim ndër mëndimet t'ona, ndër veprimet t'ona e në jetën shpijare e shoqnore t'onën. Mëndtaliteti linduer e prëndimuer, qi janë dý rrjedhë kundërshtare e në luftim njëna me tjetrën, kujtoj, se kanë me e ndalue Shqypnin prej përparimit të dishruem, deri sà arësimi botnuer mos të jët monopolizue prej qeveris tue detyrue muhamedanë, orthodhoksë e katolikë me ndjekë një program të vëtëm shkolluer e thjeshtë shqyptar me qellim qi pjella e ré të dalë një mëndjeje, një mëndimi e një shpirti. Kundërshtimi e rivaliteti austro-italjan, lakmimet e ndýta serbe e greke na kanë shtypë, na kanë ndrydhë, na kanë demoralizue. Për me muejtë prà na me përparue na lypset arësimi e për-mirsimi i moralit e ky do të jët qellimi i qeveris s'onë, pse në fund jemi edhe na modern e prëndimorë, por n'at mënyrën e n'at shkallën t'onë. Pse b. f. edhe na kemi *shpirt shoqnimi* e ndoshta m'a tepër se popujt tjerë: të marrim për shembull të punuemit e tokvet në Shqypni, qi kûr të zott e tokvet duen t'i punojnë, i a u apim puntorve katundarë jo tue i pague me të holla, por tue i b' pjes-tarë në prodhim, m'u tue i u dhânë tri të treta të prodhimit.

Na qi kemi pasë t'ain me krye këndimet t'ona përja t'ata, idhët t'ona mbi jetë shoqnore e mbi punë botnore janë të madhnueshme, por e e vëni veprim, për nuk të ndigon kush e nuk kemi se me të, dishrojmë bashkim ndër veprime, dishrojmë me i shërbye shtetit, duem organizime mëndore e ekonomike; duem liri, por ket liri e shpallim të pengume; këndimet t'ona nuk çmohen, por përbuzen; shërbimet t'ona nuk numrohen e bâhen

n' asgjâ. Në një fjalë demokracia e jonë është, mundemi me thanë, aristokrate, por një aristokraci e tillë, që pse në dorë të pakve e të përdorëve keq e kryeqyeme, mundet me u thirrë anarhike e këjo rrjedh prejse na mungon dija e nevojshme e eksperiencia e duhshme.

(vijon)

G, Guga.

Zef Serembe-ja

Në rresht të poetenve të Shqyp-tarve t' Italis, që kanë një farë vlere e dijten me livrue në një mënyrë mjaft të hishme hartin e bukur të poezis, njehet edhe Zef Serembe-ja.

Mjerisht ky vjerrsh-tar pak i njof-tun, këndoj më të shumen e herës pa i ndërtue shllimet e veta poetike në shkrim, kje, si thotë me shumë arsye A. Stratico, porsi zogu që e dredhë këngën tue fluturue pëmë në pëmë, e që, ndër sa kënaqë shtegtarin që e ndin, nuk lën për mrapa vedi veç se jehonën fort t' këmbël të melodive të veta të këndshme.

Zef Serembe-ja leu në S. Kozmo Albaneze, katund i vogël i krahinës së Kozencës, në vjetë 1843 prej një familje së mirë e të moqme. Si u rrit, prindja e çuen në Kolegjë të Sh' Adrianit, S. Demetrio Korone, e në ket ndërtesë ditunije e vertytesh filloj me një herë me dftue një hollim mëndje e një të thirrur të natyrshëm për me tfaqun ndër këngë të ndimet e zëmrës së vet. Qysh xanës nisi me qitë vjerr-sha plot shije e estetikë, do poetia të tija të kësaj kohe mbahen në mënd edhe në ditë të sotshme prej shokve tij të shkollës..

Në Kolegjë i ra me ndëjë shumë

një lëngatë e rëndë që i u përtri në vesh e ngushtimet e gjallnimit të famijes, që dikur kje pasanike, i këputen në më të mirën kohë qellimin më të naltë të jetës. I u desht me idhnim të math me lënë këndimet për gjysë e me kthye në vend të vet për me i u gjetun ndihmë prindve; por edhe këtu fati nuk i eci aspak mbarë: gjëja e fshtirshme e familjes e dopsija e shndedes e dispruen aq sà mërrjten me i përtri edhe një ligshim ndër fuqitë të mëndes.

E së kjenë mjaftë këto mjerime: edhe në mes të shokve e të dashamirvet të hërshëm e ndër bashkëqytetas nuk pa si përpara ftyra të qeshuna e nuk ndjeu fjalë t' këmbë e të ngushllueshme për zëmër të vet, të gjithë i ndëjten larg, e disa u dftuen edhe krejt të pa shpirtë e zëmërrez, pse, tue e pa të dohtë e të lodhun prej rreziqeve të pa dame të jetës, mërrjten me e marrë nepërkëmbë, me e per-buzë, me e shpifë e me e mbajtë si nieri të trëntë. Me gjithë kta nuk e buer krejt shpresën, nuk i lshoj kurr-nji namë shoqnis e fatit të zymtë që pa mshirë e ndiqte gjithkë, por psoj me durim e i u shtrua vëndesës së Zotit, me uzdajë se kë për të pasë dikur mbarim të zezat e derptimet e zëmrës e se për të se kanë për të këndë gjithmonë lot këmbë, por edhe gaz-mëndi sëndet e bukura të natyrës.

Jeta e fshtirshme që kalonte në katund, e pa qetsia e trupit e shtyne me u dhënë mbas udhimeve, për me mvejtë me një të ndokund paq e prehje.

Shtetiti pa dë nepër shumë qytete t' Italis, shkoj gadi ndër të gjitha kolonit e Shqyp-tarve të Kalabrijes e të Siciljes, e në ket brëz vllaznije i shprehi me ndisë visaret e shllimevet të veta të naltueshme në zëje të poezis,

sa me mërrijtë me përmallue të gjithë miqt e të njoftunt e me meritue prej tyne fjalë lavdi e bindije.

Në muej të prillit të vjetit 1886 e gjëmë në një katund të math të Shqyp-tarve të Siçiljes, në Palazzo Adriano, kû u nderue prej të gjithë popullit e sidomos m'at tepër prej Doktor Gjergj Biderës, familje kurdoherë e përmëndun për ndiesi atdhedashnive ndaj vëndin e të parve si edhe për të pritun me ândje e me mall e për të përkrahun në ç' do nevojë "gjaku n' onë të shpri-shur" ¹⁾ Bashkë me të birin e Gjergjit, Françeskun, kaloj do ditë të qeta e fort të këndshme.

Biseda e tyne ishte përherë përmbi Shqypnë: kujtoshin me mall Arbërit e mjerë që gjimonte ndër veriga të rân-da të robnis, flitshin për histori të sajë të shkelqyeshme e prorë tfaqshin edhe dishirin e gjallë që kishin për me kthye në dhë të parve, të cillin dishir së kishin shpresë të sugurtë se mund t'a çojshin shpejt në vënd.

Një ditë Françesk Bidera i dha Zefit me përbâ një vjerrshë mbi flam-mur të Shqypnis, e ky e përpiloj me i herë në një trajtë kaq të bukur e të mallnjyeshme, sa thohet që në lexim një zëmër e vertetë shqyptare nuk mund të rrin pa u përmallue.

Zef Serembe-ja vojt edhe n' Ame-rikë, por as këtu nuk gjet pagjen e qetsin e dishrueme; i hoq prap zëmra me kthye në vënd të vet, e kallxohet se prej Brazilit duel me avullore në Spajë e se disprimi, skâmi e ligsh-timi i fuqive të mëndes e shijne me b'at udhën këmbë ç' prej qytetit Ka-digje e dër në Kalabrije.

Por katundi kû kish lë, gjithnjë e

diftoj paevarijen për vjerrshitarin e mjerë, e njerzt e që nuk i a kursyen prap të shpifunat e salvimet.

Këtu ndëj pak kohë, e ditë i shkoj fort nevojisht pa u ankue me kerkënd, por tue u sjellë prap kah zâna e vet, për me këndue a m'at mirë me thânë me vajtue fatin e vet të zë e pikllimet e tallazet e zëmërës. M'at vonë e muer prap udhën e Amerikës e këtu i sosi ditë e mrâma të jetës së vet.

Diç i lânun kah mëndja e në vor-fnim të math në San Paulo të Brazilit në vjetin 1901-

Historija e fatit të zymtë, e psi-meve e e lotve të vjerrshitarit tfaqet kjartas në një tubë vjerrsha që u botuen me 1883 në Kozencë nën titullin: *Poesie italiane e canti originali tradotti dall' albanese*. Libri përmban pës poezina të qituna në gjuhë ita-lishte, e tridhet e dy vjerrsha të për-kthyeme, mjerisht, fjalë për fjalë prej shqyptes.

Për ket vepër të vogël meritoj gjykime të mira e fjalë lavdi prej shumë shkrim-tarve të përmëndun të letresis italjane, ndër të cilët po na kënde të kujtojmë Zanellen, M. Rapisardi-n e Domenico Milelli-n; ky i mrami vjerrshitar i vlerë i Kalabrijes, por krejt fatzi si poet i jonë. e i paqtë ndër krajata të jetës e ndër salvime të njerzve të tij.

Disa diftojnë se Serembe-ja kje puntuer i palodhull, e se në jetë të vet shkroj pës a gjashtë poema të mdhaj, të cilët i ndëjnë për shumë vjet të ndryem ndër atkë. Tue mos pasë të holla për me i qitë në dritë, më një ças trenije i dodhi në zjarr. Përkthei shqypnë një mënyrë t'ori të hishme poezimat T. Grossi-t "Vaji i dall-ndyshës" e "Salmat e Davidit, e mbas deke la shumë vjerrsha tjera të pel-qyeshme.

1). «Gjaku i jonë i shprish, të falem»

Me këto fjalë përshndesin Shqyptarët e Italis vlla-zent e tyne që janë jashtë atdheut.

Poezinat e Zef Serembes, nonse të shkrueme në djalekt të Shqyphtarve t' Italis, janë mjaft të bukura e me mëndime të nalta; ndër vjerrsha të tija nuk ndihet tjetër veç se vaji i nji zëmërës së pezmatueme prej tallazeve e vojtjeve të nji jete së fshtirshme. Poeta kjan të rit e vet qi e shkoj në tërr e ndër pikllime, i ndjekun gjithkah prej fatit të zyrtë, i përbuzun e i salvuem prej njerzve të kqj; kjan jetën qi e kaloj në mjeri të madhe, tue shegtue ndër dhena të hueja, pa strehë e shpesh edhe pa bukë, e brehet në vetvedi pse së gjën asnji zëmër kreshnike qi me i a lehcue krajjat e idhnimet e me i a pajtue at vāj.

Ndër kângë tjera dijt i me shprehë hëshëm edhe ndiesi Atdhedashtnije: madhnoj në nji poezi shkrimtaren e

vlerhtë Dora d' Istrien, e cilla me shkri-me të çmueshme i dha ëmën e zā komit t' onë në botë të qytetnueme; levdoj njerzt e mdhaj qi kjen ndera e Atdheut e me vjerrsha të kândshme e plot me ndiesi komtare u mundue me çue peshë zëmrat e të gjith vllazënve të nji gjaku për me dashtë gjuhen e vëndin e të parvet.

Në dorë të nipit të tij advokatit Kozmo Serembe, gjinden 36 poezina të ndërtueme në gjuhë shqype, të cillat shpresojmë se kà per t' i qitë sa mǎ parë në dritë per begatimin e le-tresis s' onë.

K. K.

AROE. — Në numër tjetër kemi me botue vjerrshë të pabotueme të këtij vjerrsktari.

Drejtimi.

F E M I N I Z M I .

N J I B I S E D Ë M E Z O T I N T O Ç I .

Si e gjeta Z. Toçin.

Artikulli mbi feminizëm, qi ka bo-tue "Agimi", në muej të Kallëndorit, tue pasë bā nji përshtypje të madhe e të ndryshme në rrethin e lexuesavet të së përkohshmes, mëndova me i u sjellë z. Terenc Toçit, Drejtorit të fletores së paharrueshme "Taraboshi", i cilli si gazetār mǎ i vjetër se na, si ad-vokat edhe si njeri qi kà shetitë bo-tën e qi është në rrjedhë për shkë-përket përparimit shoqnuer, t' ujejt me më dhënë ndonji këshill mbi ke-pikë.

Mëndimin l'ëm e çova në vënd tue

shkue nji ditë në shtëpi të tij: hīna n' odë e pak prej tymit të duhanit, qi ai pi me okë, pak prej grumbujsh të libravet qi e rrethojshin e tue qenë se ai është edhe i vogël me shtat e mbassi ishte edhe vrāntë, me ziri qi muejta me e dā Ishte kapun me libra ka-nunesht të shkruen ndër gjuhë të ndryshme, por sado qi ishte tue i prishë jetsin në pritë me gëzim e me at njerzt qi e kà zakon.

Mbassi u sugurova se kishte ha-rue për atëherë librat e ligjës e se ishte gadi me më ndigjue, i u solla me këto fjalë:

Arësimi i Grues.

— I dashtuni Toçi, a e kë lexue artikullin mbi feminizëm, qi u botue në Nr. 9 t' "Agimit,, të vjetit të dytë ? Ç' fare përshtypjeje të kà bà e shkà thue ti përmbi mëndimet e z. Hoxha Kadriut ?

Z. Toçi këqyri dy tri herë rët, thithi tri katër herë duhan, mëndoi për pak kohë e mandej më përgjegji :

— I dashtuni Gurakuq, e kujtoj vedin për të detyruem t' i përgjegjem dishirit t' ànd, por due të diftoj se nuk kam mënd me polemizue me kurrkënd, aq mà pak me të ndertin ish-ministrin e Drejtës z. Kadrin, pse së pari nuk due me i xânë vëndin mikut t' êm Logorecit e së dyti kam vrejte me gëzim dyluftimin ndërmjet këtyne dy bashkë-atdhetarvet, qi ndërojnë komin t' onë e qi me kundërshkrimin e tyne pà dyshim kanë me i sjellë popullit dobi për kahë arësimi.

— Po mirë, por sà për lexuesat e "Agimit,, mundesh nemosë me më kallxue shka mëndon ti për feminizëm ?

— Sà për kaq t' a kryej dishirin e po t' a tfaqi mëndimin t' êm mbi ket çashtje ashtu si rrjedh prej atyne këndimeve të mija të vorfna qi jam mundue me marrë e prej kujtimevet qi zgjohen në mënden t' ême tue për-mëndë fjalën feminizëm, i cilli gjashtmdhetë vjet mà parë më shtëni me botue në Romë një të përkohshme me titullin *Arësimi i grues* (L' educazione della donna).

— Besoj se këjo e përkohshme do të kët gjetë pelqim; a nuk është kështu ?

Z. Toçi më këqyri pak ironisht, bânî buzën në gaz e masandej më tha :

— Sugurisht, por po të thom se vetë shëjtani më shtëni me botue at

të përkohshme, pse me të çova grëthat peshë e shum ndër ta edhe më kanë therë; por mos kujto, i dashtuni Gurakuq, se un jam pëndue; jo as një grimë, pse ato të theruna e kanë fuqizue lëkurën t' ême, qi atëherë e kishe të ré e të njomë e e kanë gatue t' i qindroj mà trimnisht luftimevet e salvimevet, qi marrin mbrapa të shkretin gazetâr; posë kësaj ato të theruna më kanë sjellë shpërblimin moral, pse e kuptova se un tue qenë aq i ri, kishe trût mà të shëndoshtat e të flaktat të një vëndi të qytetnue si Italia. E përnjimând ushtarë të vjetër të liberalizmit, profesora universiteti të ndigjuem në gjith Europën, grà të shkelqyeshme në hart e në dije e pelqyen të përkohshmen t' ême edhe u diftuen si àntarë të pështimit politik, shoqner e ekonomik të gravet.

Tue thânë këto fjalë z. Toçi më paraqiti koleksjonin shum t' interesantshëm *Arësimi i grues* e kështu paçë rasën me pà me sý të mî e me u vërtetue, se e përkohshmja kishte qenë e pelqyeme prej shkrimtarësh si De Amicis, Budassi, Barzilai, Comandini, Zuccharelli e prej grash si Ada Negri, Grazia Mancini, Giacinta Pezzana, Anna Maria Mozzoni (e cilla shkroi kanunin e shëndetsis s' Italis) Maria Montessori e Universitetit të Romës etj.

Liri e Bolshevizëm

— Si mërret vesht për ti e po qe ke feminizmin.

— Feminizmi është . . . si dritja : kà liri qi është bolshevizëm e kà feminizëm qi është poshtim. Këjo çashtje në kà lë sot, por kà qenë gjithmonë në emër t' atyne qi ishin mà të zgjuer e të pëparuem. Æsht e vërtetë se feminizmi vetëm në shekullin qi kaloj t' t'it përnjimënd si një di-

je, por, si thaçë, këjo çashtje preku zëmrat mâ të butat qi Perëndija i kà falë botës. Në kohën e rrëximit të Rromakvet, kur Paganizmi u mbytte në llo, grueja ishte shtëpa mâ e poshtme e shkallës zoologike, por mbarimi i mndershëm i Paganizmit e naltoi gruen për brî të burrit si shoq t' idhnimit e të gëzimit të tij, tue qenë edhe ajo një bijë e Perëndis e kështu filloi me u mbajtë si nânë, motër e bijë e jo si fëmën e rob. Femizizmi në shekullin XIX. u bâ si një dije, pse përparimi lënduer nuk heci bashkë me përparimin moral.

— Të lutem m' a zhvillo ket mëndim mâ kjashtas.

— Nuk due me u përzî ndër çashtje fetare, por nuk kujtoj se mundem me fye nokënd tue thënë, se popujt tue u largue prej ndiesis besimtare, kûdo në botë kanë krijue ngatresa e çashtje kundra drejtsis e liris. — Më kallxo një herë; kush kje e para grue qi u cûe në kâmbë kundra burrave? — Kje *Rosa Lacombe* e cilla në kryengritjen franceze kje e para qi n' ëmën të shoqevet të veta lypi të drejtën për me votue e këjo mundet me u thirrun e para *sufragette*. Qÿsh atëherë e sot na kemi një bibliotekë shkrimtarësh, të cillët mprojnë një naltim për grue, por janë shumë larg prej pelqimit të veprave të sufragetizmit. Çashtja, për mos me shkue gjatë, është këjo: grueja a është pjesë e njerzis? grueja a giakon me bâ pjesë në rreth njerzuer? grueja a mundet me u aratisë e a mundet me përparue? Pà dyshim, pse grueja kà shpirt e dishire si burri e për ket arsye kà të drejtë të zhdrivillojë vedin.

Zhëdrivillimi i Grues.

— Po në ç' mënyrë, të lutem, me zhdrivillue vedin?

— Këtu është vështirë, qi ata qi kapen me ket çashtje, të munden me u marrë vesht me shoqishojnë. Pse kà disa qi thonë, si mundemi me u mohue votin gravet qi kanë një pasunî për me mprojtë, gravet qi kanë shkruë libra a qi mësojnë ndër shkolla, gravet qi veprojnë shumë mirë si mjek, gravet qi nderojnë komin me shumë mënyrë tue ditue zotsi të madhe, kûr një hamall i fort si bulli e i mârre si gomari kà të drejtë me votue? Si mundemi me i a mohue grues një naltim kûr të mëndojmë, se vjerrshtarë e prozatorë, luftarë e hartistë, njerz të madhnueshëm kanë pasë si mâ të paren e mâ të madhen mësuese nânën e vet?

Faqet mâ të shkelqeshmet të historis botnore kanë kënë shkruë prej grueje, e cilla zbkuron historin me vepra të madhnueshme e me heroizma të bindueshëm. Na nuk duem me levdue vedin e për ket arsye nuk duem as me folë për grât fatose të malevet t' ona; vetëm duem me paraqitë dy shembuj: njënin prej historis e tjetrin prej letresis: Në vjetë 1871 kjen grât franceze, qi për me dëbue anmikun, bânî flî visaret mâ të çmueshmet qi paten e këso dore shkruen një fletë historike, qi nuk i gjindë shembulli në botë e qi difton një adhetarizëm qi rrall e kanë me grue burrat. Sot përsëri lexova qamin "*Shtëpija e kukllavet* (Maison des poupes) të Henrikut Ibsen, ndër rreshta të këtij dramë shifen disa flî të krye me prej grash, qi shumë ndër burra nuk janë të zott a me i kështu: Helmer ngarkon me të shame t' ashpra gruen e vet Norën e cilla një ditë kishte bâ një dokument të rejshtëm tue vû në rrezik nderinë punën e shojt për me pështue familjen vet prej një rreziku. Burri, tue e pasë marrë vesht ket punë, i

thotë grues: "*Un kishe punue ditë e natë për ty, kishe durue ç'do mjerim e idhnim; por... me prishë nderin për të dashtunen.... jo ket punë nuk e kishe bā kurr..*, Atëherë Nora me shkas i përgjegjet: "*E prā mija e mija grāsh e kanë bā..*, S' āsht nevoja me e zhvillue mā gjatë, por të vijojmë:

Nāna fatosash.

Napoleoni I. — vijon ljala e zotit Toçi — prej gravet nuk lypte e nuk kërkonte tjetër veç djelm të zott e e pushkës për me i çue në luftë, por me gjithkëta nuk u durue pā thānë: *në prēhen të nānavet pēshtetet fati i botës*. Kornelja, nāna e dy Grakvet, a nuk kje ndoshta kroni prej të cillit rrodhi bujarija e trimnija e Tiberit e e Kajit?

Rikard Steel na këshillon me kërkue gruen të dashtun e të përvût; si duket ky e don gruen *rob*. Por.... grueja rob nuk mundet me pasë shpirtin e Korneljes e nuk mundet me krijue zēmra fatosash. Ndigjo: Mos t'ishte kēshtu, Koriolani, qī pau Romēn të shtrueme para vedit pā i u zbatë aspak zēmra, nuk i u kishte përkulë nānēs së vet e nuk i kishte thānë kurr: "*nānë, ti po pēshton Romēn, por po bjerr djalin t' ānd..*, ! Ciceroni u u bā i famshēm nepër kujdes të nānēs së vet; të bijt e Antonit, qī kje fikë prej Kleopatrēs, pēshtuen prej rrēnimit pse u struken nēn hijen e virtutetvet t' Otavjes. nānēs së vet; Mark Aurel Antonī, qī kje mā i dītuni, mā fatosi e mā i ndershmi Perēnduer i Romēs, kallxonte gjithmonë se detyrēt e veta i kishte mēsue prej nānēs; Konfuci, qī kje mā i dītuni i Kinezvet e qī sot e nderojnë si Perēndi, nuk birtē asnjī rasē për me dītue se nāna

i kishte mēsue me njoftë të mirën; i përmënduni Bajard, Piere du Terrail, i a dinte këshilleve të ndershme, bujare e fisnikore të nānēs së vet, Elenēs s' Alemanvet qī ēmni i tij u bā i paharrueshēm e i padekshēm; Olivieri Kromwell, mā i madhi fitues i Anglis, ai qī i rrējtun prej fanatizmit protestant, dēnoj e pau tue dekē sà e sà pā i luejtë zēmra asfare, me gjith ket ky njeri kaq mizuer para nānēs së vet u bānte si nji kingi i butë, si na kallxon Carlyle; Goethe u krenonte kūr shpallte e dītonte, se gjith fuqin e madhnin e vet i a dinte nānēs; Friderik Schiller, Viktor Alfieri, Hugo Foscolo kanë nji ēmēn të shkelqyeshēm në kistorin botnōre, pse kanë pasē nāna të cillat kanë përkrahē e mēsue shpirtin e tyne. Viktor Ugo, pā pasē mbushē gjashtmdhetē vjetat, shkruente vjerrsha e lulet mā të bukurat e t' erāndshmet të shpirtit të tij i a kushtonte nānēs së vet; Honorat de Balzac i kushton s' āmēs nji roman me këto fjalē të vetme: *Nānēs s' ēme*, por këto tri fjalē ianē nji bibliothekē; Edmond de Amicis, qī kishte zēmrēn si nji vajzē, as për nji minut të jetēs së vet nuk i harroi mēri met e nānēs; Ludovik Bethoten, zoti i synfonivet, vdiq tue lēmue tytyrēn e s' āmēs! Si po shef un jam tue të përmëndē disā ēmna qī kētu për kētu janē tue mē ra ne mēnd; e me këta ēmna nuk kam përmēndē vec nji pjesē shum të vogël t' atyne qī me veprat e veta dētojnë me nderue grāt.

— Tī prā tē mēndimit se āsht nevoja me u shvatē qī tē kenī nāna të mira....

Kater Propat.

— Pā dyshim na nuk do të harrojmē kurr, si nāna āsht e para mēsue-

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARILET"
SHKODER (2018)

se e njerzis; na do të mbajmë gjithmonë para sysh se ardhmja e njerzis s' është tjetër veç problem arësimi, por jo me ndëjë lidhun me kohët e kalueme si gocat në shkamb. Sot nuk punojmë më vetëm fjalët romane *casta vixit, lanam fecit, domi mansit* (jetoj e kullohet, tuer lesh e ndëjë në shtëpi), pse këto ndrydhnin një shpirt, qi si ai i burrit ashtu edhe i grues, kje falun prej Perëndis; as nuk vijnë gjatë kater k alemane *Küche, Kirche, Kinde, Kleid* (gjella, kisha, fëmija, gjylpana), pse pa shkollë mûngon ushqimi i trûvet, qi bân me ndie në zëmër detyrët kundrejt Perëndis e njerzis; prâ as rroman... as aleman... as siciljan... por nahtsim ndërgjegje njerzore, zhdivillim prirunë kahë virtytet, kundërshtim mbrapshtivet, me të cillat është tue nxi faqet shekulli XX.

— Po a jë mëndimit ti se prisha e zëkonevet kâ lë prej feminizmit?

— Jo, mos thuej ashtu, pse mjaft kâ kênë i fyem ky feminizëm i shkretë. Prisha e zakonevet b. f. ndër Shtetet e Bashkueme, n' Angli e n' Europë të Verit veçanerisht — kû jetojnë grât mâ t' aratisuna e qi kanë dije e ndërgjegje për besim — prisha e zakonevet, po thom, nuk është aq fort e përhapun sâ ndër vise kû grueja është shumë mbrapa e e padieshme e këjo d. m. th. se feminizmi nuk kâ punë me prishën e zakonevet. Un ndër udhëtimet e mija të largta kam pà vënde, kû, po të kishe folë për feminizëm, m' ishin vû mbrapa në drû, por me gjith ket ndër këto vënde kam ndigjue punë shumë të poshtira ndër zakone familjare, si b. f. të qitunit e fmis, prisha e kunorës e tjera mbrapshtina, qi na në Shqypni shpresojmë nuk kemi me i pà kurr! Problemi kâ një tjetër themel, mik i dashtun; ti do

të punojsh për me shpallë se burrat janë ata qi prishin nderin e gravet; janë burrat qi nxitojnë e i apin shkas kurvnis tue lëshue vedin ndër duer të dishirevet mâ të poshtira, tue u largue prej martese e tue kërkue ândjet pjellore mâ të ndjâtat! Prisha e zakonevet, qi u përhap gadi në gjith botën, plasi prej luftës së gjatë qi zbloi pësimet mâ shtâsore e largoi njerzit prej një besimi përnjimënd të vërtetë e të lëm në zëmër e na bân me harrrue mësimet e historis së qytetnimit, të cillat na provojnë se një popull pà lë është si një njeri pà krye ase pà at copë mish qi thirret zëmër.

Feminizmi në Shqypni.

— E mbi feminizëm në Shqypni shkâ më thue?

— Në Shqypni na kemi kohën e artë! falemi ndorës Zotit zakonet t'ona janë gadi të paprekuna! Na kemi një djelmni qi është ndër mâ të ndershmet e botës. Vetëm do të pështojmë prej dy rreziqevet: së pari tue mbajtë larg prishën botnore të zakonevet; së dyti do të mundohemi për përparimin t' onë, pse giëndja është aq e keqe sâ shumë munden me thënë: *a duem me pà se si u jetonte pësë shënj përpara, të shkojmë në Shqypni!* — Të mësojmë e t' aratisim popullin prâ! Un kishe me përhapë në popull Plutarkun e Smiles e kishe me bâ qi librat *«Jeta e njerzve të shkelqeshëm»* e *«Karakteret»* t' ishin të kënduem e të studiëm bashkë me Unjillin e Koranin. T' i çim djelmni komik t' onë qi t' a ndërojnë tue diftue ndigjuesa të famijes, pse familja është atdheu i vogël i zëmërës e kush don familjen e vet kush don nënën, motrën, fëmijt e gruen e vet, kâ me dijtë me nderue ludo e në ç' do rasë gruen e shoqit,

pse kush don nderin e vet din me çmue
edhe nderin e tjetrit. Do t' i a ruejmë
prà djelmnis s' onë ket ndiesi njerzore
e fetare, pse tue veprue këso dore kà
me kë në punë e lehtë me aratisë gràt,
me i fitue komit nàna të mira edhe
shërbtore besnike të kësaj së shkrete
Shqypni qi del në dritë mbas pësë
shekujsh robniye! T' a aratisim prà
gruen; e atëherë këjo si vajzë kà me
dhënë erë si nji lule e bardhë, si nânë
kà me rritë fëmij të shëndoshtë e të
gjallë, si mësuese kà me nderue ko-
min, si nenshtetase s' kà me kë në su-
fragette, por kà me punue, kà me
hjekë e kà me gëzue, e, me kë në ne-
voja, kà me dekë bashkë me burrin

për ket të bukrën Shqypni, qi Perë-
ndija i Madh i a u kà falë zogjve të
Shqypes pa dà mashkull as fëmën, pse
njëni e tjetra janë të bijt e tij, e vetëm
udhët e tyne janë të ndryshme, por
të dy mërrijnë n' at vënd kù njerzija
thirret e bija e Perëndis e është e da-
me prej shtëpsvet. Qe prà shkà kuptoj
vetë për feminizëm.

Me kaq mbaroi biseda e tue i u
falë nderit zotit Toci për mirsin qi
pat tue m' i u përgjegjë dishirit t'ëm
e mbassi i shtërngova dorën e e ngia-
tjetova, u dava prej tij shum i kënaqun.

Karl Gurakuqi.

V j o l l e a .

Kushtue mikut t'ëm z. Karl Gurakuqit

E njomë, e vlerhtë
Nji lulz' e mirë,
Nën bër te blertë
Kahë un është prirë!

Me krye te ultë
Për bukurì!...
Si bijë e urtë
E pà krenì.

Dashtni te mshehtë
Ajo më rrefen
Sikur due vetë,
Si mue më pelqen.

Me të kànshmen erë,
Përherë qi lshon,
Zëmren e mjerë
Mue m' a ngushllon.

Njyra e sajë
Si hylli ndritë
Është plot udajë,
Shpirtin m' a shndritë.

Me rrâjë dishroji
Atë m' a vonë
Në shpirt e a çoj...
T' a kem gjithmonë

H. Gjylbegaj.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

Letër e hapun.

Përgjigje Zotnis së Tij Hoxha Kadriut.

Tue marrun para sÿsh se sundimi i gadi pësquind vjetvë t' Osmanllis, të njëj populli Asiat, na ka futun në popull t' onë shum zakone, qi nuk pel-qejnë e s' përkajnë aspak me natyrë e me shpirt të Shqypitarit, e pash si një detyrë shëjte të shkruet sa artikuj për t' u rãm kundra atyne zakoneve anadollake, të cillat janë një pëngim i rrebët ndaj përparimin e lavrimin komtar. Tue pãm se edhe ndër në e sidomos mã fort nder qytete, pse tepër nën ndikim t' atij populli Asiat, grueja pat humbun kãmbeñ qi i përket në shoqni njerzore e nuk po e ka mã at rãndsi si element e domosshëm i familjes e i rritjes së fëmis, m'u duk punë e arsyeshme t'u tregojshë Shqyp-tarvet, se edhe Tyrqit e kanë kuptuem nevojen me e naltuem gjendjen e grues e janë tue marrun vesht se nuk mund të pritët përparim po nuk pat grueja ato të drejta qi prej natyrës i përkasin e nuk mund t' i mohohen për pa rãm në barbari. Këjo ka qënë lãnda e artikujvet të mi e prej këtyne Zotnija e Tij paska kujtuem se un jam tue u munduem për at feminiz-min e flligët, kundra të cillit, po thue-ja, është tue luftuem gadi krejt bota qytetnore me fjalë, me ligjerata e me shkrime.

Po a thue se Zotnija e Tij si ka kuptuem artikujt e mi? Po, i ka marrë vesht fort mirë, por një frigë e pa-arsyeshme e e pathemel qi mos të fillojmë me i shporrë zakonet e Asis, pse ndoshta tue hjekë zakon mbas za-koni mos të humbim edhe tjetër gjã, e ka shtëm me i dhënë artikujvet të të mi një qellim aq të zì e të lig për

me trëmë e me shùm frigën popallit qi mos të besojë se qellimi i em është përparimtar e për të mirë t' atdheut.

Nuk po due të hÿ në polemikë me Zotnin e tij për padrejtsi qi ligjët europjane i bájkan grues e për liri qi gëzokan grãt e Asis; vetëm nuk po më durohet pa treguem dy punë, të cillat ato vetëm cillsojnë gjëndjen e grues asiata; të damit e grues, tue i dhënë burrit të gjitha fuqit qi mund të mëndohen e grues kurrnji të drejtë; tjetra poligamija. Ka dashtë Perendi-ja, se këto dy zakone nuk kanë një-tun aspak në popullin shqyptar, pse tepër kundra natyrës e shpirtit të tij. Sot edhe Tyrqit kanë pãm se martesë, mbas zakoneve të vjetra, është një pëngim e ndalim i math për të mirë e të mbarë të familjes, qi është themeli i ç' do Shteti, e pra qÿsh me vjetë 1916 u pat ngrehë atje në Stambollë një komisjon në Ministri të Drejtsis për të gjetë mënyrën se si me rregu-lluem kunorën e martesës, tue pënguem shlirin e burrit e tue i njoftë grues të drejtat qi i përkasin. Vëndimet, qi pat dhënë ai komisjon u pelqyen prej Sheh-Islamit e u pranuen e u nën-shkruen prej Sulltanit, tue marrë kështu fuqi ligjore. Tue dhënë ato vëndime ai komisjon muer për shembull ligjët e Francës, don me dhënë se vetëm mund të thehet kunora përpara gjygjit a prej anës së burrit asë edhe prej anës së grues. Për të ndaluem mandej poligamin, dhënë të drejtë grues, qi ndër kushte të kunorës me kërkuem qi burri mos të guxoj me marrë grã tjetra pse përdryshë kunora do t' u prishte atë për atë.

Edhe un me gjith zëmër dishroj qi blavet t' ona t' u hapim sholla e t' u apim mësimë të shëndoshta për t' u a zhdrivilluem mënden e për t' u a përmirësuem zëmërën e t' i vadisim

bijat t'ona qi të dallojnë të mirën prej së ligës, të vërtetën prej rrënës, të drejtën prej shtrëmbtes, të mbarën prej së mbrapshtes e kështu t'a ruejnë çmimedin prej së këqijash e dijnë se sa kanë për një grue *njerzi e nderi*. Kurrë bijat t'ona të kën marrë ket farë shkollë, bijnë vetvetiu çarçafat e kafazat, pse me këto nuk ruhet as njerzija as nderi i gravet.

Me kaq, besoj, se e kam treguem qellimin e artikujvet të mi. Por përpara se t'a mbylli ket shkrim, due me treguem një çudi qi kam bâm tue kënduem letrën e Zotnis 'se Tij: kam bâm çudi tue kënduem fjalët *motra turkesha*. Mos don Zotnija e Tij me këto fjalë me na diftuem se Shqyp-tarët muhametanë kanë ndonji lidhni me muhametanë të Tyrkis e me tjerë të botës, lidhni qi tregohet bakur me fjalën *Pan*? Po e permendi ket punë, pse është fort tue u "perfolë, jç vetëm këtu në Shqypni, por edhe ndër Shqyp-tarë të jashtëm.

Do t'ishte një lajthim tepër i rëndë, madje një kob për atdhën t'onë, pse Shteti i jonë mund të qindrojë vetëm tue u mbajtë për komsi, pse për ndryshej kishte për të humbun me një herë. Nuk e di a ka kënduem Zotnija e Tij fjalët e zeza, qi është tue folë Faik beg Konica? Vetëm pra, me komsi do të qindrojë Shqypnija, por doemos tue përparuem me kulturë europjane, me aso kulture të shëndoshtë qi i kundërshton atij feminizmi, se e prejshkruen Zotnija e Tij.

M. Logoreci.

Lajme vëndi.

1). *Mbledhja e pergjithshme për-vjetore*. Per arsye, se Kryetari i Shoq-nis «Vllaznija» Z. Hilë Mosi për më

se 6 muej u gjet larg Shkodrë, kështu qi Shoqnija kishte mbetë pa Kryetar; e për shkak te disa shregullimeve të ndolluna në Degën teatrore e më tepër për me rregullue Zgjedhjen e Paris mbas motmotit të ri, u grishen shokët me 9 Kallënduer 1921 për një mbledhje të pergjithshme, në të cillen si kurrë një herë tjetër, mueren pjesë të gjithë pa mungesë, në mënyrë qi të tana vëndimet kjen me pelqim të gjithvet pa u lënë asnjë shteg ankimi.

Hapi mbledhjen Z. Hysejn Draçini Nenkryetari i Shoqnis, i cilli i a la fjalën Z. Karl Gurakuqit, Sekretarit i cilli gjënë e gjatë zhvilloi veprimin e Shoqnis rrokull vjetit 1920.

Mbas shumë bisedimeve me rëndsi, u dhanë zënë për Pari, mbas të cilave duelen këta misë: 1.) Kryetar Z. Patuk Saraçi me 68 zënë 2.) Nenkryetar Z. Hysejn Draçini 66. 3) Sekretar Z. Kel Naraçi me 25. 4) Arkëtar Z. Ramadan Mandiqi me 44. 5) Këshilltar Z. Kol Mjeda me 43. 6) Këshilltar Ismajl Anamali me 42. 7) Kontrolluer Z. Ali Borshi me 67. 8) Kontrolluer Z. Kolec Deda me 65 zënë.

Rrnoftë Parija e ré!

* * *

2). – Mbassi e kemi bâm si zakon me u paraqitë lexuesavet t' «Agimit», për gjith herë kritikën mbi të tillauna teatrore, kështu nuk po largohemi edhe këso here këtë 'zakoni, të cillin e kemi pranue për shumë arsye: si pari, pse kritika e bâm ndër ege t'urtis e të logjës, është ajo vëll e e çmueshme, qi qonon veset, na kallon udhën qi do të ndjekim e madje njerit t'arsyeshëm i e mbushë edhe mëndën, se qi do njeri nuk mund të baltë shkrimtar me dy tri klasë fillore qi ka krye, e për me shkruë duhet dishkâ më tepër, së dyti, mbassi «Agi-

mi» është organi i Shoqnës «Vllaznija» e tue kënë edhe e përkohshme letrare, e kà me detyrë me u paraqitë lexuesavet veprimet e saja e me dftue vlerën e çmimin e shkrimevet, me të cillat për ditë është tue u begatue letresija shqype; së treti për me u dhënë zëmër shkrimtarvc, por jo atyne me tri klasë fillore, qi të vijojnë ndër shkrime e mos t' i mërzhiten punës në gijisë, pse me kohë, edhe pse ndoshta në fillim nuk e kanë gjith at vjeftje, me kohë mund të dalin shkrimtarë të vjefshëm e mund t' i sjellin komit dobë, tue kënë se *orator fit*. Këto prà edhe ndonji arsye tjetër na kanë shty me e pranue ket zakon kaq të bukur e përnjiheri kaq të mërzhitshëm, pse këtu ndër në është punë e vështirshme me kritikue shkrimet e kuj, pse se të cillit, qi kà shkarravitë dy rreshta në ndonji fletore a në ndonji libër qi nuk e hân as qejt, i duket vehtja Ciceron, Virgil, Alighieri e kù dij vetë. Më falni se u largova pak prej themit; qellimi i ëm kje me folë nja dy fjalë mbì dy copat theatre, qi Shoqnija «Vllaznija» paraqiti me 23 Kallënduer të këtij vjeti n' oren 2 mbasdite; d. m. th. mbì komedin një veprimi «*A thue më do xhanem*» të shkrueme prej Z. Kolë Gurakuqit. Shkrimtari me ket komedi paraqet dashtnin e grues shkodrene për burrin e vet, sà kùr i des, kaq fort i dhimet, qi tue drashtë se po mblidhen gjindja e po e gjëjnë pà hângër bukë, mbyllë dyert e odës, rrasë barkun mirë e mirë, e shkà mã zì, tue mos muejtë me mërrijtë me marrë një shportë të vjerrun, hân burrin e vet të dekun dy fish e e përdoron në vënd të një shkàmbi a të një karrige. Auktorit është për t' i u lehtëue vullndeti i mirë e kujdesi qi kà dftue në përpilim të saj, por un kishe me

e këshillue, qi kishte me kënë shum mã mirë një herë me u marrë me përkthime, mbassi mëndimet i kà të mira e mandej me kohë tue pà, mundet me i u vù ndonji veprës origjinale; pse përndryshej mund të bije ndër gabime, sikursë në ket komedin, për të cillen jemi tue folë, qi tue dashtë me dftue se dashtnija e burrit e e grues këtu në Shkodër nuk është kurrgjà, e çon gruen me veprue një sënd, d. m. th. me e bà burrin e dekun dyfish e me e përdorue në vënd të një shkàmbi; punë qi nuk mund të ndodhë kurr, pse është tepër kundra ndiesive njerzore. Prandej thaçë mã para, se do t' ishte shum mã mirë një herë me u marrë me përkthime, të cillat me pak të përshtatun gjëndjes, kohës e zakoneve shqyptare, kishin me bà një përshtypje shum mã të mirë se veprat origjinale. Një shembull e kemi në farsën «*Dragomani*» të përkëthyeme prej Z. Shyqri Borshit e të paraqitun gjithnjë me 23 të Kallëndorit 1921. Këjo farsë e shkrueme me një gjuhë të kjarët popullore, por mã tepër mënyrat komike e levizjet e bukura e të bame me vënd prej amatorvet e sidomos prej përkëthyesit vetë, qi luajtë rrolin e Dragomanit të parë, i cili kishte pjesën mã gaztore të farsës, kënaqen spektatorët, të cillët pash fjalë lavdi për përkthyesin, qi për të parën herë po delte në palë e qi duk se kishte vokacion për theatër e me kohë do t' u bante një amateur i mirë për t' i a zbardhë fagen degës theatre të Shoqnës «Vllaznija». Criticus.

3). - me 14 - J. - 21 Shoqnija e Shqypetarvet «Dëshirë» në Sofi i dërgon drejtimin për «Agimit» një letër, me të cillen thotë qi të botojmë se si u u kremtue dita 28 Nanduer në Sofi,

të cillen e kishin kremtue me shumë lulzim në ket ditë Shoqëria e tyre kishte tfaqë në gjuhë bullgare dramën «Besë» prej të cillit arka e shoqëris ishte begatue me një shumë prej 4.000 levash përveç të prishunavet. Gëzohemi me Shoqërin «Dëshirë» e i lypim ndjesë pse nuk mundemi, për shkak të mungesës së vëndi, me i a botue letrën e dërgueme gjatë e gjatë.

4). - Të prënden me 28 të Kallëndorit populli i Shkodrës priti me gëzim e me lulzim nuncin apostollik të Shqypnis Shkelqesin e tij Ernest Cozzin. Ky është një shëj i mirë pse me të çuem in e tij prej anës së Shëjtnis së Tij të parit të besimit katolik, niset me u vulosë njoftimi i Shqypnis prej anës së Europës si Shtet vetqeveritar. Pastë ardhë me këmbë të mirë e e marrshin mbrapa sà mja parë edhe përfaqësuesat tjerë të mbretënie të mdhà.

5). - Mbas pësë dit udhe, të diel me 30 Kallënduer 1921 mërrijti në Shkodër të nisun prej Tiranë i dyti bataljon i Rregjimentit të III. nën komandë t'adhetarit të ndigjuem Kapidan Z. Lutfi Permetit. Këjo ushtri përmban dy kompanji: atë të Korçës nën komandë të Kap.Z. Mark Rakës e atë të Gjinokastrës nën komandë të Kap. Z. Zef Palit. Populli i qytetit i duel para me një shumsi të madhe të Ura e Bahçallekut: e priti me gëzim e mandej ashtu tok bashkë me gjindarmeri të qytetit, e cilla kishte dalë me e pritë, ndërmjet të këngvet prej anës së Shoqëris «Vllaznija» e prej anës së xhansavet të shkollavet e të prim e p'enthuazjazuem prej melodivet atdhetare të muzikës «Vllaznija», u percollen deri në Prefekturë, kù u bënë një ndalim i vogël për me shëndrue urimet e mandej ushtria xhuni vënd në shpi që ishte shënjue për të. Gëzimi i jonë kje i madh tue pasë fatin me pritë një ushtri komtare rregulluese, e cilla shpresojmë se kà me këne e zoja me mbajtë qetsin e vëndit që mos të bähemi gazi i botës. Priten sà mja parë edhe bataljonat tjerë prej Vlone e prej rrethëve të saja për me plotsue Rregjimentin e III. i cilli gjindet

nën komandë të Nenkolonelit Z. Ismail Haki Taksatit e i cilli e kà ndëjen e vet në Shkodër.

6). Në mbledhjen e Paris me 3 Kallënduer 1921 u pranue si flamur Shoqërie flamuri komtar me shqype dy krenash tue pasë mbaje shtizës katër sherita në njëre të blertë tue shkruen ndër ta me shkrola ari degët e ndryshme të shoqëris. - Si shëj për shokë u pranue një kohardë e vogël mundafshi në njëre të blerët. Në mbledhjen e Paris me 10 Kallënduer 1921 u emnuen: Z. Zef Kurti si Drejtues i Degës muzikore; Z. Kolec Deda si Drejtues i Degës teatrore; Z. Rrok Dabercaku si drejtues i Degës gymnastike; e Z. Prof. Karl Gurakuqi si Drejtues i Degës letrare e si Drejtues i së përkohshmes «Agimi». Parija e re tue pà vjeftësin e aftësin e këtyne zotnive rrokull vjetit 1920, i a u ngarkoj përseri edhe në ket vjetë drejtimin e degvet. -

7). - Ndër fletoret e madhnueshme të Korçës jemi tue pà pà prà artikuj të shkruem me tendencë kundra qeveris së Tiranës. A thue se Qeverija e jonë është e shtërngueme me veprue mbas mëndimit t'atyne, që të shtëm prej interesave të veçanta mundohen me paraqitë sëndet e gjëndjen komtare ndër spilca për me muejtë me xanë këmbën Pali e Pjetri, Hasani e Hyseni? Mja tepër ndër fletoret e përmënduna jemi tue vù oroe edhe çështje personale, shkà [bjerr rëndsi] e një fletoreje; e shkà mja zì këta artikuj janë të shkruem edhe me qëllim që me përtrë ngatrresa businessh, si bukur mirë shifet Nr. 6 me 22 Janar 1921 n' artikullin «Qeverija deklaroi minoritet». E prà Korçarët daen me thënë se janë mja të qetënuem e Shqypnis!!! Mbi ket pikë do të flasim një herë a n' «Agim» ase në ndonjë fletore që për së shpejti do të botohet në Shkodër pse na jemi as mëndim, që kush është i pëndës të kanë pëndën e kush i parmëndës parmëndën.

**BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)**

ZYRE ADVOKATORE.

Dr. Terene Toçi

u lajmon miqvet e t'interesuemvet se ká çilë zyren e vet në Shkodër, Rruga e Paqit Nr. 39.

SHTYPSHKROJA

“NIKAJ”

lajmon se librat e saj, qi kà çue me shitë në Durrës te Z. Kasem Durrsi, e kanë çmimin sikurse në Shkodër tue shtye gjymsë koro-ne për shpenzime poste.

Zâdhânje.

Në daçi cingare të mira si të forta e të buta ashtu edhe të ndërmjeme, të punueme me kujdes, me letër të mirë, me duhan ku gjindet mâ i miri e mâ i âmbli; në lypshi duhan të vjetër, të bukur e t'âmbël në të pijme; në kërkoshji cingare me erë të mirë edhe për Zoja e Zojusha, i gjëni me i blë te

MIRASH SAMA

në Rrugë të Madhe Nr. 54.
Qindi i cingarevet bân Kr. s. 2, 3 e 5 si mbas letret qi kan.

KAFE PIJETORE

“Vllaznija,”

Në dishroni pije dore të parë, në ket pijetore keni për të gjetë me shumicë e me pakicë: Vënë të mirë, raki rrushi, rum austro-hungar e meze gjithfarësh. Bazare të li-e sherbim të shpejtë e të pastër.

Në ket pijetore se i çili mundet me pasë të përpijekun me mështira e pumpe të se të cilës zëje.

Rruga e Paqit Nr. 14.

Ndoc Çiurçija.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
“MARIN BARLETI”
SHKODER (2018)